

POSTANOWIENIE

Dnia 5 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Wiak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Leszek Bosek

SSN Tomasz Demendecki

w sprawie ze skargi D.P.

na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. III AUa (...), z udziałem Skarbu Państwa - Prezesa Sądu Apelacyjnego w (...), po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 5 października 2021 r.

1. stwierdza, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...) w sprawie o sygn. akt III AUa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz D.P. kwotę pieniężną 3 000 zł (trzy tysiące złotych);

3. zaleca Sądowi Apelacyjnemu w (...) rozpoznanie sprawy o sygn. akt III AUa (...) w terminie dwóch miesięcy od dnia zwrotu akt;

4. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w (...) na rzecz Skarżącego kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych i sześćdziesiąt groszy) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Pismem z 19 lipca 2021 r. pełnomocnik D.P. (dalej: skarżący) wniósł do Sądu Najwyższego skargę na naruszenie przez Sąd Apelacyjny w (...) prawa skarżącego do rozpoznania sprawy o sygn. III AUa (...) bez nieuzasadnionej zwłoki. Skarżący wniósł o:

1. stwierdzenie, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym w (...), Wydziałem III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w sprawie skarżącego o prawo do renty socjalnej (III AUa (...)) nastąpiła przewlekłość postępowania;

2. wydanie Sądowi rozpoznającemu sprawę zaleceń do podjęcia w wyznaczonym terminie odpowiednich czynności zmierzających do możliwie jak najszybszego zakończenia postępowania;

3. przyznanie na podstawie art. 6 ust. 3 w zw. z art. 12 ust. 4 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (t.j. Dz.U. 2018, poz. 75; dalej: ustawa o skardze na przewlekłość postępowania) odszkodowania na rzecz skarżącego w wysokości 5.000 zł;

4. zasądzenie na rzecz pełnomocnika skarżącego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu według norm prawem przewidzianych w niniejszej sprawie, gdyż nie zostały one opłacone w całości ani w części.

W uzasadnieniu skargi skarżący podniósł, że sprawa o przyznanie mu renty socjalnej zawisła przed Sądem Okręgowym w K. 9 listopada 2018 r. Dnia 8 maja 2019 r. został wydany wyrok, na mocy którego przyznano skarżącemu prawo do renty socjalnej od 16 stycznia 2018 r. na okres pięciu lat. Apelacja zaskarżająca wyrok w całości została wniesiona przez organ rentowy 25 czerwca 2019 r. Dnia 7 sierpnia 2019 r. dokonano losowania przydziału sprawy w Sądzie Apelacyjnym w (...). Do dnia złożenia niniejszej skargi Sąd Apelacyjny w (...) nie podjął w sprawie żadnych dalszych czynności.

W uzasadnieniu skargi wskazano również, że wniesiona apelacja jest, w ocenie skarżącego, bezzasadna. W sprawie nie występuje zawiły stan faktyczny, nie zachodzi potrzeba podejmowania przez Sąd licznych czynności dowodowych, jak również stan prawny nie jest w tym przypadku trudny i wymagający szeroko

rozbudowanej analizie. Co więcej, niniejsza sprawa ma duże znaczenie dla skarżącego, który znajduje się w trudnej sytuacji życiowej. Posiadane przez niego schorzenia uniemożliwiają mu podjęcie stałej pracy zarobkowej. Skarżący pozbawiony jest zatem istotnego źródła dochodu, jaki mogłaby stanowić dla niego sporna renta.

Uzasadniając wysokość wnioskowanego odszkodowania, wskazano na „głębokość dolegliwości” wywołanych trwającą od 24 miesięcy zwłoką. Skarżący nie tylko stale odczuwa stres i niepewność z powodu długotrwałości postępowania, ale również niezmiennie, ze względu na swoją niezdolność do pracy spowodowaną zaburzeniami psychiatrycznymi, pozostaje w trudnej sytuacji finansowej.

Pismem z 4 sierpnia 2021 r. Prezes Sądu Apelacyjnego w (...) (dalej: uczestnik postępowania) przedstawił odpowiedź na powyższą skargę. Wniósł w niej o jej oddalenie, a w przypadku jej uwzględnienia – o przyjęcie mniejszej kwoty odszkodowania. W uzasadnieniu odpowiedzi uczestnik postępowania wskazał, że sprawa skarżącego oczekuje na wyznaczenie terminu rozprawy, zgodnego z zasadą kolejności wpływu. Związanie wylosowanym składem orzekającym spowodowało bowiem konieczność tworzenia grafiku rozpraw z uwzględnieniem obecności wszystkich wylosowanych członków składu. W referatach sędziów (w tym sędziego sprawozdawcy w niniejszej sprawie) nadal oczekują na terminy rozpraw sprawy, które wpłynęły w 2019 r. Terminy wyznaczanych rozpraw wynikają z liczby spraw wpływających do Wydziału w ostatnich latach oraz obsady kadrowej (liczne odejścia w stan spoczynku Sędziów Wydziału i nieobsadzanie zwolnionych stanowisk). Uczestnik postępowania zaznaczył również, że zwiększenie liczby wyznaczonych spraw przez Sędziów orzekających w III Wydziale Sądu Apelacyjnego w (...) nie było i nadal nie jest możliwe, a zmiana tej sytuacji pozostaje poza możliwościami i kompetencjami uczestnika postępowania. W dalszej części odpowiedzi na skargę uczestnik postępowania podniósł, że dodatkowe opóźnienia spowodował stan epidemii COVID-19, z powodu którego przez około 3 miesiące nie odbywały się żadne rozprawy i doszło do przesunięcia kolejki oczekujących na termin spraw.

Zdaniem uczestnika postępowania, w niniejszej sprawie nie wystąpiła nieuzasadniona zwłoka. Przewlekłość postępowania musi być bowiem odnoszona

do konkretnych okoliczności mających miejsce w sprawie. Uwzględniając stopień obciążenia sprawami Sędziów III Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Apelacyjnego w (...), nie można uznać, aby w niniejszej sprawie zwłoka taka miała miejsce. Brak terminu rozprawy lub wyznaczenie go po upływie znacznego okresu od przedstawienia akt Sądowi Apelacyjnemu w (...) nie wynika z opieszałości w rozpoznawaniu tej i innych spraw wskutek zaniedbań uczestnika postępowania, Przewodniczącego Wydziału, czy sędziego referenta, lecz jest rezultatem braku odpowiednich warunków kadrowych, biurowych i proceduralnych, które umożliwiałyby szybkie i rzetelne rozpoznanie takiej liczby spraw, jakie wpłynęły do tego sądu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z przepisem art. 2 ust. 1 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, strona może wnieść skargę na stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie zmierzające do wydania rozstrzygnięcia kończącego postępowanie w sprawie trwa dłużej niż to konieczne dla wyjaśnienia istotnych okoliczności faktycznych i prawnych albo dłużej niż to konieczne do załatwienia sprawy egzekucyjnej lub innej dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego (przewlekłość postępowania). Powyższa ustawa nie określa jednakże terminu, po upływie którego możliwe jest stwierdzenie zaistnienia przewlekłości postępowania. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się przy tym, że stan taki, co do zasady, będzie miał miejsce w przypadku beczynności sądu drugiej instancji w zakresie wyznaczenia terminu rozprawy apelacyjnej, przekraczającej 12 miesięcy (tak np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 21 lutego 2018 r., III SPP 3/18; z 9 stycznia 2019 r., I NSP 4/18; z 10 czerwca 2020 r., I NSP 67/20). W niniejszej sprawie czas oczekiwania na wyznaczenie rozprawy przez Sąd Apelacyjny w (...) wynosił ok. 26 miesięcy. Uczestnik postępowania przyznał bowiem, że apelacja w niniejszej sprawie wpłynęła do Sądu Apelacyjnego w (...) 7 sierpnia 2019 r. Długość tego okresu

dowodzi zatem, że w sprawie prowadzonej przed Sądem Apelacyjnym w (...) pod sygn. akt III AUa (...) nastąpiła przewlekłość postępowania. W okresie tym Sąd nie podjął żadnych czynności, mających na celu rozpoznanie sprawy – zwłaszcza nie wyznaczył terminu rozprawy apelacyjnej.

Ustosunkowując się do argumentacji podniesionej przez uczestnika postępowania, koniecznym staje się wskazanie, że w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęty został ugruntowany pogląd, zgodnie z którym trudności kadrowe nie mogą mieć zasadniczo wpływu na rozpoznawanie spraw w rozsądnym terminie (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 17 lutego 2012 r., III SPP 2/12; z 6 maja 2020 r., I NSP 34/20; z 20 stycznia 2021 r., I NSP 178/20). Duża ilość innych spraw, jak również ograniczona ilość sędziów mogących je rozpoznać, nie może negatywnie wpływać na sytuację strony, której przysługuje konstytucyjne prawo do rozpoznania jej sprawy w rozsądnym terminie. W tym kontekście nie ma również istotnego dla rozstrzygnięcia znaczenia okoliczność wystąpienia stanu epidemii COVID-19 i związane z nią zawieszenie biegu terminów. Zawieszenie to i możliwość wyłączenia potencjalnej przewlekłości postępowania znajdowały zastosowanie jedynie w pewnym, stosunkowo niedługim okresie czasu (ok. 2 miesięcy) i nie mogły być uwzględnione dla oceny całego okresu, w którym Sąd Apelacyjny w (...) nie podejmował czynności, mających na celu rozpoznanie sprawy.

Warto przy tym zaznaczyć, że sprawa, w której toczy się niniejsze postępowanie, dotyczy prawa o przyznanie skarżącemu renty socjalnej. Zgodnie z przepisem § 2 pkt 5 lit. f rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości – Regulamin urzędowania sądów powszechnych z dnia 18 czerwca 2019 r. (Dz.U. poz. 1141), sprawami pilnymi są sprawy z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych dotyczące przyznania lub wstrzymania prawa do emerytury lub renty. Zgodnie z § 79 ust. 2 powyższego rozporządzenia, sprawy pilne należy kierować na terminy rozpraw lub posiedzeń poza zwykłą kolejnością wpływu.

Zgodnie z art. 12 ust. 3 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, na żądanie skarżącego lub z urzędu sąd zaleca podjęcie przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty albo przez prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie,

chyba że wydanie zaleceń jest oczywiście zbędne. Zalecenia nie mogą wkraczać w zakres oceny faktycznej i prawnej sprawy. W okolicznościach badanej sprawy, Sąd Najwyższy uznał za zasadne zobowiązanie Sądu Apelacyjnego w (...) do rozpoznania sprawy o sygn. akt III AUa (...) w terminie dwóch miesięcy od dnia zwrotu akt postępowania.

Uwzględniając skargę na przewlekłość postępowania apelacyjnego, stosownie do treści art. 12 ust. 4 ustawy o skardze na przewlekłość postępowania, Sąd Najwyższy miał obowiązek rozstrzygnąć wniosek skarżącego o zasądzenie od Skarbu Państwa odpowiedniej sumy pieniężnej. Przyznanie odpowiedniej sumy pieniężnej stanowi sankcję dla państwa za wadliwe zorganizowanie wymiaru sprawiedliwości oraz rekompensatę dla skarżącego za krzywdę moralną spowodowaną przewlekłością postępowania (postanowienie Sądu Najwyższego z 6 stycznia 2006 r., III SPP 154/05). Wysokość przyznanej sumy pieniężnej powinna być proporcjonalna do wielkości zwłoki, jej przyczyn oraz dotkliwości dla skarżącego. Odpowiednia suma pieniężna pełni rolę swoistego zadośćuczynienia za stres i frustrację, spowodowane przewlekłością postępowania sądowego (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 24 lutego 2016 r., III SPP 53/15; z 9 kwietnia 2019 r., I NSP 9/19).

Skarżący wnioskował o przyznanie mu sumy pieniężnej w kwocie 5.000 zł. Sąd Najwyższy ustalając wysokość sumy pieniężnej należnej w sytuacji stwierdzenia przewlekłości postępowania wziął pod uwagę charakter niniejszej sprawy, jej znaczenie dla skarżącego i jego sytuacji życiowej oraz wielkość zwłoki w podejmowaniu czynności przez Sąd Apelacyjny w (...), jak również to, że zasądzenie sumy pieniężnej nie ma na celu wyrównanie szkody powstałej na skutek przewlekłości postępowania. W ocenie Sądu Najwyższego kwota 3.000 zł rekompensuje zaistnienie i skutki przewlekłości postępowania.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

O zwrocie kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przed adwokata z urzędu Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 108 § 1 zd. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 zd. 1 k.p.c. z art. 397 § 3 k.p.c. w zw. z art. 8 ust. 2 u.s.p.p. oraz § 2 pkt 1, § 4 ust. 1, 2 i 3 oraz § 21 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz.U. 2019, poz. 18).

as